

5. O ÁMBITO DOCENTE: DESCRIPCIÓN DOS RESULTADOS SOBRE CONDUCTA, PREFERENCIAS, APTITUDE E ACTITUDES

5.1 Introducción

Dado que este ámbito é un dos máis estudiaados pola sociolingüística galega, na elaboración do cuestionario pretendeuse que facilitase unha información piloto que, dunha banda mostrase a situación sociolingüística deste eido, e doutra, servise de contraste con outros traballos de natureza semellante. Consideramos importante establecer unha primeira avaliación do conxunto de estudos sobre o mundo docente para poder definir con maior certeza as liñas mestras da investigación. Polo tanto, a información aquí recollida ten a dobre finalidade de mostra-la situación no campo docente a partir de datos propios e, mediante un procedemento de contraste, encontra-las directrices fundamentais para desenvolver nel unha investigación máis polo miúdo.

Segundo isto, o cuestionario debía conter información relativa ós seguintes aspectos:

1. Historial lingüístico dos entrevistados no que se reflectisen os estudos de lingua galega realizados, tanto na escola coma fóra dela, o seu carácter e maila súa duración. Esta información, aínda que fácil de predicir entre a poboación adulta pola recente implantación obrigatoria do galego no ámbito educativo (1983), tiña por finalidade servir de contraste cos resultados doutras variables, en especial con aquelas relativas á consideración da aptitude do idioma como lingua vehicular do ensino, á lingua preferida para as clases e á actitude sobre o uso do galego na escola.

2. A conducta lingüística dos entrevistados e dos seus profesores, co obxecto de investiga-lo grao de emprego do galego dos membros desta comunidade nas distintas situacións de interacción educativa e naquelas outras que, aínda que presupoñen unha relación doutra natureza, mostran unha dependencia deste ámbito. Isto implicaba unha sondaxe sobre o comportamento lingüístico dos seus membros segundo criterios

coma: lingua oral ou escrita, ámbito formal ou informal, presenza ou ausencia do profesor, estada no centro ou fóra del, etc. Algunhas variables amosaban, así mesmo, información sobre o influxo da actitude do profesorado ó permitir ou impedi-lo uso do galego na escola.

3. As preferencias dos entrevistados sobre o emprego das linguas no ámbito educativo, coa finalidade de aproximarnos ó grao de avaliación e aceptación do idioma como vehículo da actividade docente.

4. A estimación dos entrevistados sobre a aptitude do idioma como instrumento da actividade docente en dúas materias: Matemáticas e Historia. Preténdíase, por unha parte, avaliar certa coherencia coas respostas dadas no bloque anterior, e por outra, posuír unha referencia sobre a consideración do entrevistado sobre a idoneidade da lingua para o ensino. Afirmar-la aptitude do galego para explicar estas materias implica recoñecerlle funcións consideradas 'altas'.

5. Actitudes verbo da utilización do galego como lingua habitual da escola.

5.2 A formación escolar en lingua galega

A comparanza entre os resultados das variables 'escolarización en Galicia' e 'ter cursado estudos de lingua galega na escola' revela que só unha pequena parte dos entrevistados conta con formación escolar neste idioma. Fronte a un 97% que realizou os seus estudos básicos en Galicia, só algo máis dunha quinta parte (22.6%) cursou galego na escola. Esta última porcentaxe corresponde basicamente á poboación menor de 40 anos. Un 70% do sector de 16 a 25 anos estudou durante 8 cursos este idioma, e o 30% restante acada a ducia; en cambio, no grupo de 26 a 40, o 85% estudou galego unicamente tres anos. Temos que admitir, polo tanto, que unha parte moi reducida dos entrevistados (16.4%) posúe só unha formación escolar en galego igual ou superior ós oito cursos de ensino básico. A este dato cómpre engadir unha elevadísima escolarización en castelán, dado que ó 94% dos entrevistados lles explicaron nesta lingua as materias do seu currículo escolar, coa excepción da Lingua e a Literatura galegas. Non debe estrañar, polo tanto, que entre un 23% dos entrevistados que recoñecen un influxo da lingua da escola na súa conducta lingüística habitual, só un 5.3% entenda que aquel é favorable ó galego e un 94.7% manifeste que a incidencia se produciu a prol do castelán. Por outra banda, e como era de esperar, os índices amósanse aínda máis favorables ó emprego do castelán na variedade escrita.

A formación extraescolar en lingua galega é aínda máis reducida: unicamente un 3.8% dos entrevistados estudou galego fóra da escola, dos cales o 80% non supera os tres cursos.

5.3 A conducta lingüística no ámbito docente

Na procura dunha exposición máis sinxela que facilite ó lector menos familiarizado coas análises factorial e da varianza a interpretación dos resultados, optamos por presentalos en forma de táboas de cruzamentos de variables e de gráficos de medias¹⁴.

5.3.1 A lingua cos compañeiros no recreo.

Nas análises previas apreciamos unha alta correlación entre as variables de uso neste ámbito e os factores de identificación xeral dos entrevistados (idade, sexo, hábitat, estudos e clase social), de xeito que a conducta lingüística cos compañeiros conserva moitas das características xa apuntadas no capítulo do uso familiar. É dicir, empregan fundamentalmente o galego os residentes na aldea (63.3% de monolingües en galego), as clases baixas (78.1% de galegofalantes na clase baixa), os grupos profesionais de labradores, mariñeiros e obreiros e, en menor grao, as amas de casa. Pola contra, tenden a usa-lo castelán a poboación urbana (8.2% de monolingüismo en galego no centro da cidade), as clases máis favorecidas (23.2% de galegofalantes na clase media) e os traballadores dos sectores servicios, técnicos e funcionarios. O maior emprego do castelán tende a ir asociado ó maior nivel cultural.

Tamén os resultados por idade confirman as características apuntadas no uso familiar, de xeito que se pode apreciar unha tendencia á diminución do uso do galego nas xeracións máis novas, especialmente unha caída do emprego monolingüe en galego a prol dun incremento no uso do castelán ou do bilingüismo. Os resultados son ben elocuentes: un

¹⁴ Non obstante, co obxecto de simplifica-lo traballo realizamos unha exploración inicial aplicándolle unha análise factorial a unha matriz formada polas correlacións entre aquelas variables deste grupo que presentaban unha correlación elevada (.94 a máis alta e .60 a máis baixa), logo de proceder, como xa se explicou no capítulo de usos lingüísticos, a trata-las variables como escalares, de xeito que ó crear unha escala de intervalos a puntuación máis baixa 1 correspóndese ós que usan só castelán e a máis alta 4 ó emprego monolingüe do galego.

Extraídos os compoñentes principais resultou que tres factores explicaban un total do 95.9% da varianza (F1, o 56.0%; F2, o 24.0% e F3 o 15.0%). A rotación da matriz agrupou as variables do seguinte xeito:

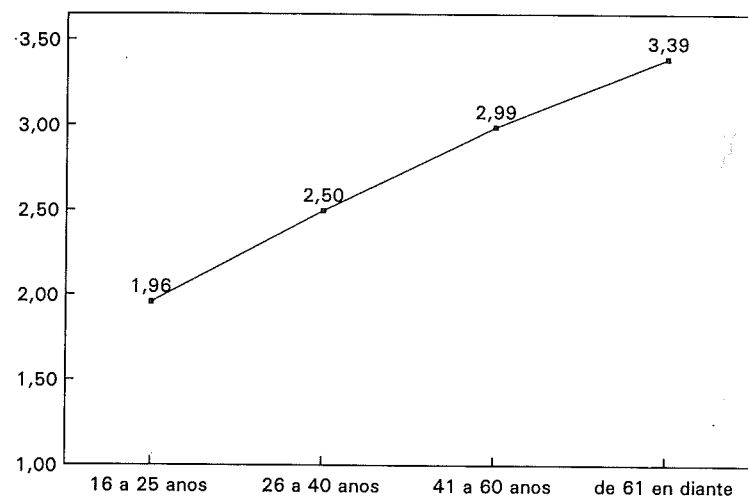
Por F1: 'LINGUA COS COMPAÑEIROS'.	
Lingua cos compañeiros no recreo	.94888
Lingua cos compañeiros na clase	.91639
Por F2: 'LINGUA COS PROFESORES'.	
Lingua cos profesores na clase	.95259
Lingua cos profesores fóra da clase	.94688

Por F3: 'LINGUA ESCRITA'.	
Lingua escrita na escola	.98940

Á vista destes resultados, creamos dúas novas variables, unha que recolle as puntuacións factoriais estandarizadas de F1 e outras as de F2.

11% na opción 'só galego' no grupo de 16 a 25 anos, fronte a un 72.7% no de maiores de 60 anos. Esta distribución por idade non deixa de ser un paradoxo se temos en conta que, como vimos no apartado precedente, os menores de 41 anos son os que recibiron ensinanza de galego na escola e o grupo de menor idade, o maior número de cursos nesta lingua.¹⁵

Gráfico 24. MEDIAS DE USO DO GALEGO COS COMPAÑEIRAS NO RECREO SEGUNDO A IDADE

¹⁵Na exploración inicial coa análise da varianza da nova variable por cada un dos factores citados, obtivemos estes resultados para F1:

Fonte de variación	F	P
Sexo	7.714	.006
Idade	14.619	.000
Hábitat de residencia	53.811	.000
Estudios	2.354	.075
Clase social	7.856	.000

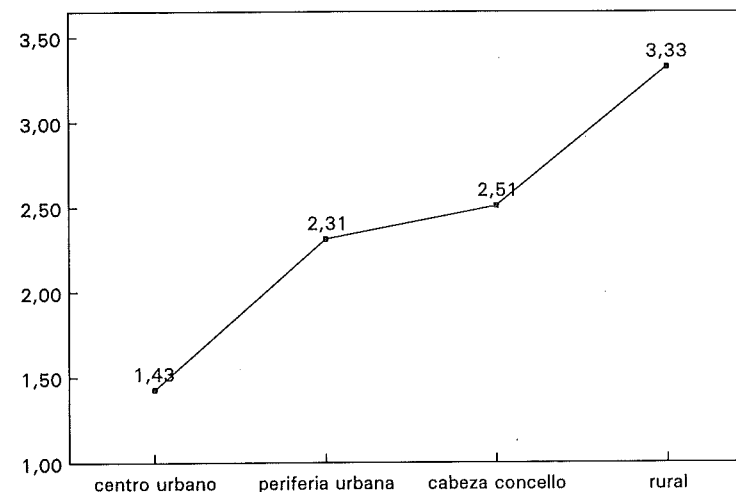
A revisión destes novos datos permítenos revalida-los presupostos anteriores sobre o influxo dos citados factores, a excepción dos estudos, na conducta lingüística cos compañeiros.

Unha lectura máis polo miúdo confirma que as desviacións máis negativas da media por residencia danse nos entrevistados do centro urbano (-1.14) e as máis positivas no medio rural (.44). Así mesmo, por idade, os menores de 40 anos presentan desviacións negativas (-.71 no grupo de 16 a 25 anos) e os maiores desta idade, positivas (.45 no grupo dos que superan os 60 anos). Por clase social, os valores negativos danse na clase media (-.45) e os positivos máis altos na baixa (.55). Por sexo as diferencias son moito máis febles (-.06 nas mulleres, .07 nos homes) e, segundo os estudos, as desviacións negativas da media aparecen nos titulados medios e superiores (-.67 nos primeiros) e as positivas no resto (.41 nos que posúen algunha escolaridade).

Estas desviacións corroboran a tendencia á diminución do uso do galego nas xeracións máis novas, especialmente unha caída do emprego monolingüe en galego a prol dun incremento no uso do castelán ou do bilingüismo.

O gráfico 24 representa a maior tendencia a emprega-lo galego cos compañeiros na escola entre a poboación de maior idade. Obsérvase como no grupo máis novo a media de utilización deste idioma (1.96) é moito menor ca no grupo que supera os 60 anos (3.39). A diferenza de 1.43 puntos entre estes valores extremos é abondo reveladora da caída do galego nas novas xeracións.

Gráfico 25. MEDIAS DE USO DO GALEGO COS COMPAÑEIRAS NO RECREO SEGUNDO O LUGAR ONDE VIVE

O gráfico 25 recolle as diferencias entre medias de uso nos distintos hábitats de residencia. Nel podemos apreciar como o centro urbano rexistra os índices máis baixos (1.43) e o medio rural os máis altos. A progresión da curva marca claramente o aumento na utilización do galego co maior carácter rural do hábitat.

O comportamento lingüístico cos compañeiros presenta, como xa se anticipou, unha notable semellanza co habitual. A táboa 29 ($X^2=355.066$ $P=.0000$) revela, por unha parte, unha forte afinidade nos usos monolingües (94.0% nos do castelán; 87.0% nos do galego) e, por outra, unha certa tendencia dos galegofalantes a cambia-lo seu uso habitual polo do castelán. Mentres ningún dos monolingües neste idioma modifica os seus hábitos lingüísticos, un 3.1% dos falantes de 'só galego' e un 26.7% dos de 'máis galego' empregan cos compañeiros algunha das opcións de castelán.

Táboa 29. *Lingua cos compañeiros no recreo segundo a lingua habitual*

Lingua cos compañeiros no recreo	Lingua habitual			
	só castelán	máis castelán	máis galego	só galego
só castelán	94.0%	64.3%	14.6%	1.9%
máis castelán	6.0%	27.6%	12.1%	1.2%
máis galego		5.1%	24.8%	9.9%
só galego		3.1%	48.4%	87.0%

5.3.2 A lingua cos profesores na clase.

Tódalas análises realizadas reflicten unha notoria diferenza entre o comportamento lingüístico dos entrevistados cos compañeiros e cos seus profesores. A presenza do profesor amósase como un factor determinante do uso lingüístico no ámbito escolar. As diferenzas nas correlacións entre unhas e outras condutas (do .94 cos compañeiros ó .55 cos profesores) e o feito de que o factorial as agrupase en factores distintos avalan os presupostos anteriores.

A exploración inicial mediante unha análise de varianza revela que as diferenzas segundo os factores de identificación dos suxeitos son moito menos significativas. Unicamente a idade e maila clase social parecen ter algunha influencia no uso lingüístico cos profesores. Con todo, poderíamos afirmar que, dentro da reducida porcentaxe de monolingües en galego cos seus mestres (8.8%), os valores máis altos se dan nos maiores de 40 anos, e que as diferenzas por idade son apreciables (18.2% no grupo dos que superan os 60 anos fronte ó 1.1% no de 16 a 25). Tamén por clase social aparecen certas distancias nos monolingües en galego, rexistrándose un 20.2% de emprego na clase baixa por só un 2.6% na clase media.

A característica máis destacada do comportamento lingüístico diante do profesor, como xa se ten demostrado repetidamente noutros estudos, é a acomodación dos galegofalantes ó modelo imperante neste tipo de relacións, é dicir, ó monolingüismo en castelán.

Táboa 30. *Lingua cos profesores na clase segundo a lingua habitual*

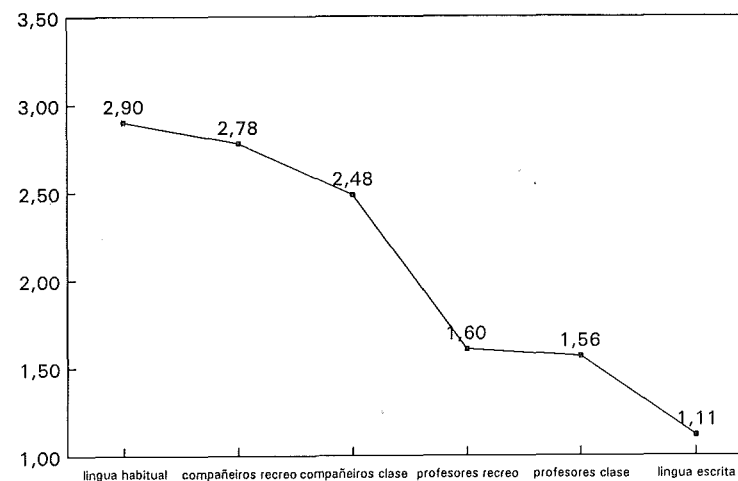
Lingua cos profesores na clase	Lingua habitual			
	só castelán	máis castelán	máis galego	só galego
só castelán	82.0%	82.7%	72.0%	55.6%
máis castelán	18.0%	15.3%	11.5%	12.3%
máis galego		1.0%	8.9%	14.8%
só galego		1.0%	7.6%	17.3%

A táboa 30 ($X^2 = 53.193$, $P = .000$) reflicte con claridade a modificación de conduta lingüística do alumno que ten o galego como lingua cotiá. Advértase como un 83.5% daqueles que adoitan falar habitualmente

máis en galego opta polo castelán nalgunha medida. A modificación tamén é notoria entre os monolingües en galego, xa que só un 17.3% conserva o seu idioma habitual.

Esta tendencia ó monolingüismo en castelán aparece moito máis marcada no caso da lingua escrita. Os resultados totais que fan referencia a ela evítannos calquera indagación: o 91% dos entrevistados usa só o castelán e unicamente o 0.4% manifesta escribir só en galego. O cruzamento desta variable coa lingua habitual confirma que o 97.5% dos monolingües habituais en galego escribe en castelán na escola.

Gráfico 26. *DECRECEMENTO DO USO DO GALEGO NO ÁMBITO EDUCATIVO*

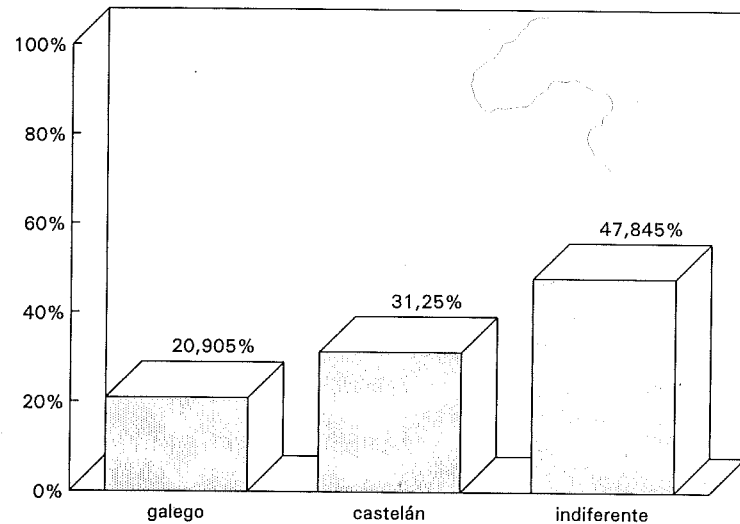
O gráfico 26, á parte de situar-lo uso escrito do galego no índice máis baixo da escala, recolle o descenso progresivo deste idioma, desde o uso habitual (2.9) á escrita (1.11). As diferenzas entre as medias reflicten claramente a regresión desta lingua coa maior formalidade que supón a actividade docente e a modificación da conduta lingüística dos galegofalantes habituais.

5.4 As preferencias lingüísticas na docencia.

Co obxecto de aproximármonos ás expectativas do galego como lingua habitual do ensino, preguntamos ós entrevistados polas súas preferencias lingüísticas no ámbito docente, ofrecéndolle-la posibilidade de que optasen polo galego, polo castelán ou pola aceptación indistinta das dúas linguas no caso de que non tivesen preferencia específica por ningunha delas.

A maior porcentaxe de respostas (47.8%) recaeu na última das opcións. Case a metade dos entrevistados, cociente moi semellante ó obtido noutros estudos sobre a mesma cuestión, non manifestaron preferencia por ningunha das linguas. O 31.3% elixe o castelán para o ensino e o 21% o galego.

Gráfico 27. LINGUA PREFERIDA PARA AS CLASES

Interésanos, en principio con vistas a unha futura planificación lingüística escolar, investiga-lo reparto das preferencias segundo distintos factores de identificación dos entrevistados, aínda que nalgúns casos a posible relación entre as primeiras e os segundos non aparece ben definida porque o tamaño da mostra non permite tirar conclusións definitivas. Aquí destacarémo-las máis relevantes.

Táboa 31. Lingua preferida para as clases segundo a residencia

Preferencia de lingua na clase	Características do lugar onde vive			
	centro urbano	periferia urbana	cabeza concello	rural
galego	6.6%	12.5%	19.5%	26.1%
castelán	52.5%	37.5%	36.2%	22.3%
indiferente	41.0%	50.0%	44.3%	51.7%

Se nos atemos ós que se inclinan polo galego, observamos que a preferencia é algo maior entre os homes (24.7%), nos residentes en aldeas (26.1%) e en vilas (19.5%) e na clase baixa (27.9%).

Os índices de predilección polo galego baixan entre as mulleres (17.6%), no centro da cidade (6.6%) e na clase media (15%).

Táboa 32. Lingua preferida para clase segundo a clase social

Preferencia de lingua na clase	Autovaloración da clase social		
	baixa	media-baixa	media
galego	27.9%	21.2%	15.5%
castelán	18.9%	31.3%	40.0%
indiferente	53.2%	47.5%	44.5%

A variabilidade por estudos e idade non resulta tan progresiva. Paradoxalmente, quen menor interese mostra polo galego é a poboación de 16 a 25 anos (15.4%), pese a que conta coa maior formación escolar nesta lingua. Os índices máis altos deste grupo que prefire o galego atópanse nos maiores de 60 anos e no tramo de 26 a 40. Por estudos, os titulados superiores desvíanse notoriamente con só un 8% fronte ós titulados medios, onde a porcentaxe acada o 26.3%.

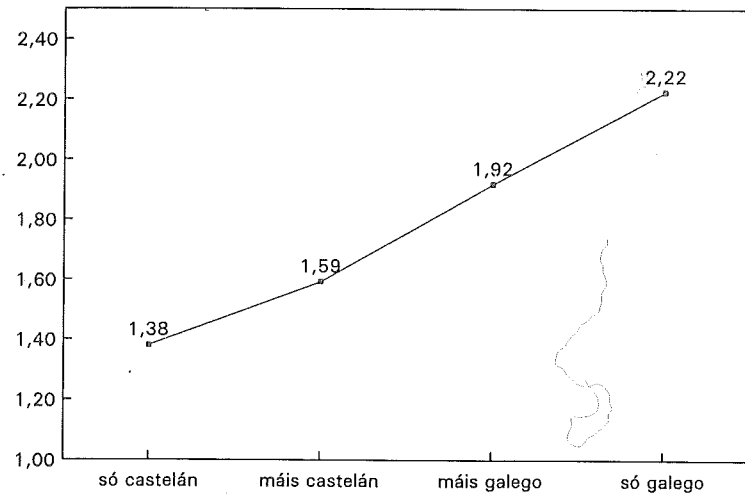
O reparto das preferencias presenta unha notable relación coa lingua habitual, segundo recolle a táboa 33 ($X^2=99.06$, $P=.000$) de xeito que se pode afirmar que a maior predilección polo ensino en galego áchase nos falantes habituais deste idioma (34% nos monolingües e 20.5% nos que o falan frecuentemente). Entre os castelanfalantes a preferencia polo galego é só dun 6%.

Táboa 33. Lingua preferida para as clases segundo a lingua habitual

Preferencia de lingua na clase	Lingua habitual			
	só castelán	máis castelán	máis galego	só galego
galego	6.0%	7.1%	20.5%	34.4%
castelán	68.0%	48.0%	28.8%	11.9%
indiferente	26.0%	44.9%	50.6%	53.8%

Estas características aprécianse con toda nitidez no gráfico 28, no que se pode observar como a media de preferencia polo galego para a docencia entre os monolingües neste idioma (2.22) supera en .84 puntos á dos do castelán. Nótase como a curva ten un desenvolvemento progresivo coa maior utilización habitual do galego, indicio claro do incremento na preferencia por esta lingua para o ensino.

Gráfico 28. MEDIAS DE PREFERENCIA POLO GALEGO PARA AS CLASES SEGUNDO A LINGUA HABITUAL

Non se observaron diferencias significativas na elección do galego por estudialo antes na escola ($P = .15$), aínda que se aprecia unha maior tendencia a preferilo entre aqueles entrevistados que o cursaron (23.6%) fronte ós que non o fixeron (20.1%), así como unha maior propensión a escolle-lo castelán nos que non estudian galego (33.5% fronte ó 23.6%). Sen embargo, o dato máis sorprendente, sen valor estatístico significativo dada a limitación da mostra, é certa tendencia á menor predilección polo galego como lingua escolar entre os que reúnen maior número de cursos neste idioma, de xeito que o índice máis alto de preferencia do galego entre os que o elixen para a docencia (43.8%) áchase naqueles que contan cun máximo de tres anos de galego (como se recordará coincide basicamente coa poboación do sector 26-40 anos). En cambio, nos que posúen entre catro e oito só o elixe un 13.3% e nos que superan os nove, un 11.5%. Conviría afondar neste indicio xa que falta por investiga-la incidencia doutras variables sobre esta preferencia.

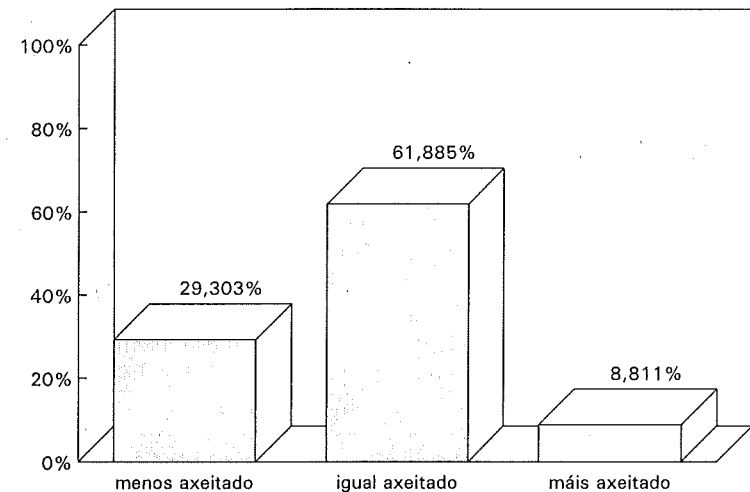
Así mesmo, a distribución das preferencias presenta algunhas particularidades entre os emigrados. Aínda que polas limitacións antes citadas non se lles debe atribuír validez estatística (a porcentaxe de emigración na mostra é do 13.7%), cómpre destacar que entre os residentes nos Países Cataláns ou País Vasco ninguén optou polo galego para o ensino; en cambio, entre os emigrados fóra de España o índice acada o 21.2%.

5.5 A aptitude do galego para o ensino

Co fin de investiga-la estima que os entrevistados tiñan polo galego para funcións tradicionalmente consideradas 'altas' pedímoslles que avaliasen o grao de aptitude deste idioma, en relación coa do castelán -lingua usada tradicionalmente na docencia- para ensinar Matemáticas e Historia. Na primeira das materias, pola súa consideración de ciencia exacta e positiva, e na segunda, pola condición de ciencia social e pola súa recente implantación en galego no ensino.

As respostas a cada unha das preguntas foron moi semellantes. O 90% dos entrevistados coincidiu na mesma valoración e só o 1.4% amosa unha diverxencia total. Non obstante, convén destacar unha certa propensión a estima-lo galego máis apto para explicar Historia (10.7%) ca Matemáticas (8.8%), ou se se quere, para un 23.6% dos entrevistados o galego é menos axeitado para ensinar Historia e para un 29.3% menos apropiado para explicar Matemáticas. En calquera caso, a alta correlación entre ámbalas dúas variables ($X^2 = 644.187$, $P = .0000$) e o interese por coñecer aquelas situacións menos favorables, exímennos dunha análise conxunta. Optamos, polo tanto, por explora-las respostas dadas á aptitude para as Matemáticas sen prexuízo de reseñar aqueles datos que puidesen resultar significativos coa outra pregunta.

Gráfico 29. APTITUDE DO GALEGO, EN COMPARANZA CO CASTELÁN, PARA EXPLICAR MATEMÁTICAS

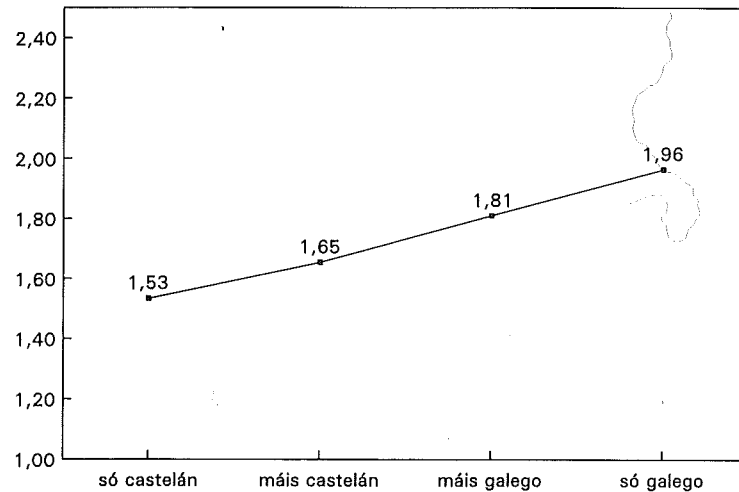

As diferencias máis relevantes aparecen por sexo e hábitat de residencia. O cruzamento da aptitude para ensinar Matemáticas por sexo ($P=.03$) presenta unha maior tendencia entre os homes a valora-lo galego como máis axeitado (65.1%) fronte ás mulleres (34.9%). Correlativamente estas últimas avalían máis alta a opción 'menos axeitado' (57.3%) cós primeiros (42.7%).

No tocante ó lugar de residencia, as estimacións máis positivas parecen incrementarse coa maior ruralidade (67.4% na aldea, 25.6% nas vilas e 2.3% no centro urbano) se tomámo-la opción 'máis axeitado', mentres que as negativas aumentan na urbana.

Coa aptitude para a Historia, a relación aparece tamén coa clase social. Neste caso as valoracións menos favorables atópanse na clase media e as máis positivas na baixa e na media baixa¹⁶.

Gráfico 30. APTITUDE DO GALEGO PARA EXPLICAR MATEMÁTICAS SEGUNDO A LINGUA HABITUAL

O gráfico 30 recolle como os usuarios do castelán tenden a considera-lo galego menos axeitado para a docencia cós galegofalantes. Sen embargo, repárese na lenta progresión da curva e na proximidade de tódalas medias ós valores centrais da escala, reflexo da tendencia dominante da mostra a considera-lo galego igual de axeitado có castelán.

Aínda que non se aprecian diferencias notables na estimación da aptitude do galego por telo estudiado na escola ($P=.899$), albíscase unha certa relación entre aquela e a lingua preferida para a docencia

¹⁶ A análise de varianza mostra diferencias importantes segundo a lingua habitual ($F=11.429$, $P=.000$). En xeral, pódese afirmar, polas desviacións medias, que as estimacións máis negativas aparecen nos castelanfalantes (-.26 para os monolíngües), e as positivas nos usuarios habituais do galego (.17 para os que só falan esta lingua)

(táboa 34: $X^2=79.248$, $P=.0000$). Os entrevistados que elixen o castelán para as clases tenden a avalía-lo galego como menos axeitado e, pola contra, aqueles que escollen o galego tamén o consideran máis apto para a devandita actividade.

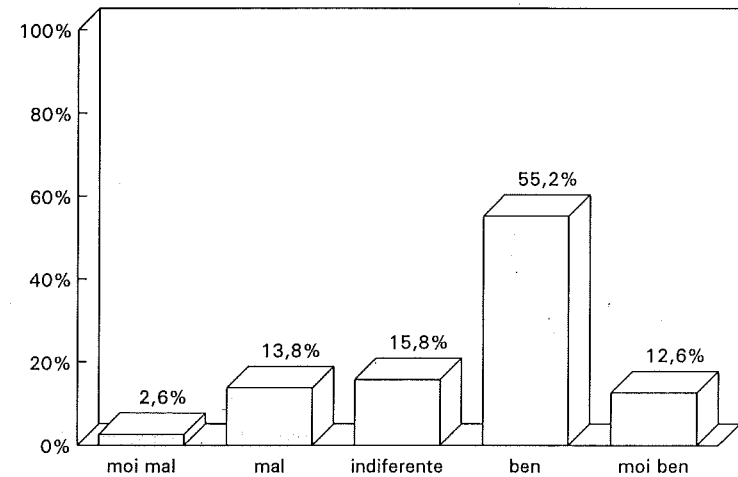
Táboa 34. Aptitude do galego para explicar matemáticas segundo a lingua preferida na clase

Grao de aptitude do galego	Lingua que prefire		
	galego	castelán	indiferente
menos axeitado	11.6%	50.4%	22.7%
igual axeitado	64.2%	46.1%	72.3%
máis axeitado	24.2%	3.5%	5.0%

5.6 A actitude cara ó galego no ensino.

Das respostas á pregunta "¿que lle parece que se use o galego como lingua habitual na escola?" deducimos unha tendencia ás actitudes positivas respecto da utilización do galego neste ámbito. Algo máis das dúas terceiras partes (67.8%) aprobaron este uso, un 15.8% manifestou a súa indiferencia e só un 16.4% o entende negativamente¹⁷.

Gráfico 31. ACTITUDE CARA Ó USO DO GALEGO COMO LINGUA HABITUAL DA ESCOLA

¹⁷ Os resultados da análise de varianza indican unha escasa variación e significati-
vidade dos datos segundo os factores de identificación xeral do entrevistado:

Fonte de variación	F	P
Sexo	1.628	.203
Idade	1.588	.191
Hábitat de residencia	.569	.636
Estudios	.958	.412
Clase social	3.527	.030

Dos factores de identificación dos suxeitos só a clase social presenta algunha relación coas actitudes cara ó uso do galego como lingua habitual da escola¹⁸. O resto das variables de identificación descubren só algunha tendencia que conviría confirmar en mostras máis amplas. Así, apréciase unha valoración negativa algo máis alta entre as mulleres (18.8% fronte ó 13.6% nos homes). Tamén se advirte certa valoración máis positiva no grupo de idade de 26 a 40 anos. Por residencia, os maiores cocientes de actitude positiva encóntranse nos entrevistados da periferia urbana (77.8%) e da aldea (71%), e os máis baixos nos da cidade (56.4%). Segundo os estudos, a consideración máis favorable encontrámola nos titulados medios e superiores (arredor do 72%), e a máis baixa no resto (66%).

Como no apartado anterior, as actitudes cara ó uso da lingua no ensino aparecen moito máis asociadas á lingua habitual ($F = 7.912$, $P = .000$) ca ós factores citados¹⁹. A táboa 35 amosa como a valoración negativa se incrementa co maior emprego do castelán (a terceira parte nos que só usan este idioma, fronte a un 9.8% nos que falan unicamente en galego), e, en correspondencia, a estimación positiva medra coa maior utilización deste idioma (45% nos monolingües en castelán contra 75.3% nos do galego).

Táboa 35. Actitude cara ó uso do galego na escola segundo a lingua habitual

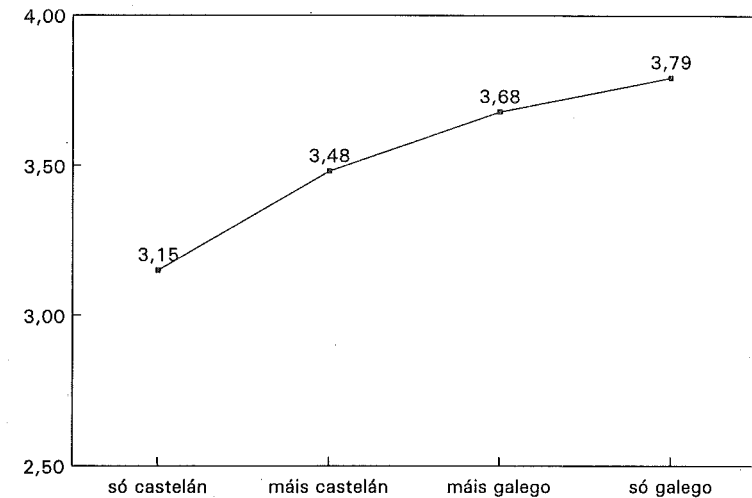
Actitude cara ó galego na escola	Lingua habitual			
	só castelán	máis castelán	máis galego	só galego
moi mal	5.0%	3.8%	3.7%	
mal	28.3%	15.4%	11.7%	9.8%
indiferente	21.7%	20.2%	11.7%	14.9%
ben	36.7%	50.0%	58.6%	61.5%
moi ben	8.3%	10.6%	14.2%	13.8%

O gráfico 32 representa con maior claridade a tendencia maioritaria dos entrevistados cara á actitude positiva de que o galego sexa a lingua da escola. Coma no gráfico da aptitude, a curva tende ó desenvolvemento horizontal, indicio de que as diferencias entre valores extremos son febles. De tódolos xeitos, os galegofalantes tenden a mostrar actitudes algo máis favorables cós usuarios do castelán.

¹⁸ Os valores negativos da desviación media corresponden á clase máis alta da escala (-.11) e os positivos ás clases baixas (.10 na baixa).

¹⁹ Unha vez máis, as desviacións negativas corresponden ós usuarios do castelán (-.46 nos monolingües) e as positivas ós do galego (.18 en 'só galego').

Gráfico 32. ACTITUDE CARA Ó GALEGO NO ENSINO SEGUNDO A LINGUA HABITUAL

Non se apreciaron diferencias significativas nos que estudian galego na escola e, coma na sección da aptitude, existe certa relación entre as preferencias lingüísticas para o ensino e a actitude sobre o emprego do galego neste ámbito.

Táboa 36. Actitude cara ó uso do galego na escola segundo a lingua preferida para as clases

Actitude cara ó galego na escola	Preferencia de lingua na clase		
	galego	castelán	indiferente
moi mal		9.0%	
mal	5.2%	28.3%	6.8%
indiferente	3.1%	19.3%	18.9%
ben	62.9%	36.6%	64.9%
moi ben	28.9%	6.9%	9.5%

Na táboa 36 pode observarse como aqueles entrevistados que prefiren o castelán para o ensino presentan as actitudes máis negativas (37.3%), a diferenza dos que optan polo galego que rexistran os valores máis baixos da estimación negativa (5.2%). Estas tendencias complementáanse coa consideración máis positiva nos que escollen o galego (91.8%) fronte a un 43.5% dos que prefiren o castelán.

CONCLUSIONES

A mostra pon de manifesto un índice aínda reducido de escolarización en lingua galega, debido loxicamente á recente implantación deste idioma no ensino. Só un 16.4% conta co que poderíamos considerar nivel básico de formación escolar en galego. Esta continxencia, unida a que unha parte da información se refire a períodos distantes na vida dos entrevistados, induce a considera-los resultados con certa cautela, á espera de que mostras máis amplas poidan confirmar algunhas das hipóteses aquí apuntadas.

A lingua cos compañeiros mantén moitas das tendencias xa descritas pola lingua habitual, dado que a variación deste uso respecto do escolar é reducida. É dicir, cos compañeiros tamén tenden a usar máis o galego as xentes maiores, as clases baixas, os que posúen só estudos primarios e os residentes no medio rural. En calquera caso, a incidencia do recinto escolar na conducta lingüística dos entrevistados parece pouco importante a vulgar pola afinidade dos usos habitual e cos compañeiros.

En cambio, a presenza do profesor e o maior grao de formalidade que implica a función docente amósanse como factores decisivos no cambio de comportamento lingüístico. Este influxo afecta fundamentalmente ós usuarios do galego que, en xeral, tenden a prescindir da súa lingua para acomodarse ó modelo lingüístico dominante na docencia.

No capítulo das preferencias lingüísticas para o ensino observamos, en primeiro lugar, un alto grao de neutralidade que interpretamos como unha opcionalidade equitativa entre galego e castelán, e en segundo, unha relativa relación das mesmas cos factores xerais de identificación dos entrevistados; en calquera caso tal relación é moito máis feble ca na conducta lingüística cos compañeiros, de xeito que parece existir unha maior predilección polo galego nos homes, nos entrevistados do medio rural e nas clases baixas. Sen embargo, coa lingua habitual as relacións aparecen algo máis definidas, no sentido de que a un maior emprego do galego parece corresponder unha maior preferencia por este idioma para o ensino. Este correlato amosa unha dirección contraria se partimos do uso do castelán.

Estes supostos mantéñense así mesmo na consideración da idoneidade do galego para o ensino. Na comparanza de preferencia e aptitude obsérvase certa coherencia, no senso de que, quen elixe o galego para a docencia tamén tende a avalialo máis apto para este labor. En calquera caso, o valor máis repetido é o que considera o galego igualmente apropiado có castelán para a función docente.

Aínda que as actitudes cara ó uso do galego como lingua habitual na escola son en xeral favorables, advertimos certa relación entre unha actitude máis positiva e o maior emprego deste idioma, e pola contra, unha algo máis negativa entre os castelanfalantes.